

PROMETHEUS'UN ATEŞİ: GERÇEĞE UYGUN RAPORLAMA VE BİLGİ ARAYIŞI

ÖZ

Çalıőmanın esas fikri baőından Őöyle ifade edilebilir: Medeniyetimizin ve kültürel özelliklerimizin kesiőiminde dengeye ve otoriteye dayalı bir toplumsal yapı oluőmuőtur. Bu yapı, idari otoritenin biçimleniőini etkilerken vergi ve muhasebe uygulamalarına da belirsizlik taőımaktadır.

1. GİRİŐ

Bir kısmı bu topraklarda da anlatılagelen Yunan ve Roma mitolojisinden bir hikâye ile baőlayalım. Prometheus'un insana ateőini bahőetmesi, bir yönü ile kaostan düzene geçiőin simgesidir. Yunan mitolojisine göre evren kaostan doėmuőtur. Kaos, dünya, gökyüzü, denizler ve diğer fiziksel varlıkların tohumlarını daha baőından içinde taőımıőtır. İnsan da bu tohumlardan biri olarak Gaia'nın (Toprak Ana) çocuklarından birisidir. Buna karőın insan, Olimpos'taki tanrılardan birisi olan Prometheus'un toprağa ve kile Őekil vermesiyle vücut bulur. Bu Őekilde yaratılan insan, arzulanan nihai biçimine ulaőıncaya dek çeőitli evrelerden geçmiőtir.

Prometheus'un görevi yalnızca insanı Őekillendirmek değil aynı zamanda onu korumaktır. Kardeői Epimetheus ise hayvanları korumakla görevlidir. Kardeő tanrı bu görevini yerine getirerek hayvanlara kanatlar, pençeler ve kas kuvveti gibi koruyucu nitelikler bahőetmiőtir. Prometheus ise diğer bir Olimpos tanrısı Hephaistos'un fırınından ya da baőka bir

rivayete göre Helios'un ateşten arabasının tekerinden ateşi çalarak insanlığa ulaştırmakla insana karşı görevini yaptığını düşünmüştür. Zeus ise bu cüretkar fiili nedeniyle onu, her gün karaciğerini yiyen bir kartalın işkencesine mahkûm etmiştir; karaciğer her seferinde yeniden oluşmakta ve işkence sürer gider... (Sears, 2014).

Bu anlatı, kaos, tanrılar ve insanlar arasındaki bitmeyen gerilimi görünür kıldığı kadar, insanın hayatta kalma ve düzen arayışını da vurgular. Kültürel coğrafya açısından Doğu-Batı ayrımı da dikkat çekicidir: Uzak Doğu çizgisinde ying-yang ikilisi denge ve sürekliliği imgelerken (bu denge iyi kötü savaşına, ancak mutlak otorite yapısına dayanır), Batı geleneğinde –özellikle Yunan mirasında– çatışma, değiştirme ve yenilik arayışı öne çıkar. Bu da coğrafyanın, kültürün, teknoloji ve gelişime katkıda bulunduğu dair unsurlar oldukları şeklinde değerlendirilmiştir (Nisbett, 2005).

2. ANLATIDAN GERÇEKLİĞE

Bu mitolojik ve kültürel arka plandan hareketle Türkiye'de muhasebe ve vergi düzenlemelerini alegorik bir dille değerlendirmek mümkündür. Devletin otorite olarak düzenin ve gücün kaynağı şeklinde algılanması, vergi düzenlemelerinin muhasebe uygulamaları içindeki kurumsal ağırlığını arttırmaktadır.

Şu sorular belirleyicidir: Vergi otoritesinin baskın olduğu bir düzende muhasebe, işletmenin tüm paydaşlarına gerçeğe uygun ve karar almaya elverişli bilgi sağlayabilir mi? İşletme sınırları dışında muhasebe bürolarında ve danışmanlık şirketleri bünyesinde üretilen bilgi, işletmenin finansal düzeyi (performansı ve finansal durumu) hakkında yeterli içerik ve açıklık sağlar mı? Ve nihayet, muhasebenin tanımını dönüştürken bu dönüşümün neresinde kalıyoruz?

3. MUHASEBE SADECE VERGİ HESAPLAMASINA MI HİZMET ETMELİDİR?

Türkiye’de muhasebenin temel referans noktası uzun yıllar boyunca vergi mevzuatı ve özellikle Vergi Usul Kanunu (VUK) olmuştur. Kanun, defter tutma esaslarını, değerlendirme ölçülerini ve raporlama ilkelerini belirleyerek muhasebeyi doğrudan vergi otoritesinin ihtiyaçlarına bağlamıştır.

Örneğin, VUK’un 315. maddesi gereği amortisman süreleri ve oranları idarece belirlenirken, Türkiye Muhasebe Standartları (TMS 16 – Maddi Duran Varlıklar) amortismanı varlığın ekonomik ömrüne (tüketim modeline) göre gerçeğe uygun ve doğru raporlama yapmak üzere işletme yönetiminin takdirine bırakır. Bu farklılık, özellikle belirli ölçüleri sağlayan şirketlerin finansal raporları ile vergi beyannameleri ekindeki raporları dikkate alındığında, çift raporlama setinin oluşmasına yol açar ve bilginin şeffaflığını gölgeler.

Konuya ilişkin literatüre bakıldığında örneğin, Doğan (2018) BOBİ FRS çalışmasında, vergi mevzuatı değerlendirme hükümlerindeki eksikliklerin bağımsız denetime elverişli “geçerli finansal raporlama çerçevesi” oluşturmadığını; bu boşluğu doldurmak üzere BOBİ FRS’nin gerçeğe ve karşılaştırılabilirliğe uygun bilgi üretimi için esas çerçeve olarak konumlandığını belirtir.

4. İŞLETMENİN İHTİYACI NEDİR?

KOBİ hatta Mikro nitelikte bir işletmenin dahi ihtiyacı yalnızca doğru matrah veya vergi hesaplamak değildir. Yatırımcıya, işletme sahip/lerine güvenilir bilgi sunmak, kredi ilişkilerinde sağlam bir risk profili göstermek,

ortaklara ve çalışanlara şeffaflık sağlamak ve uluslararası standartlara uygun raporlar üretmek de zorunludur.

Ampirik bulgular, vergi odaklı muhasebenin finansal tablo kalitesini zayıflattığını ve piyasalarda bilgi asimetrisini artırdığını ortaya koymaktadır (Kaya & Öztürk, 2021).

5. RAPORLAMADA GERİDE Mİ KALİYORUZ?

Finansal raporlama yönü ile bakıldığında, Uluslararası finansal raporlama standartları (IFRS/TFRS), paydaşların bilgi ihtiyacını merkeze alır ve şeffaf, karşılaştırılabilir raporlama hedefler. Türkiye’de ise vergi otoritesinin gölgesi bu dönüşümün önünde en büyük engellerden biridir. Diğer yönü ile de sürdürülebilirlik raporlaması ile finansal olmayan raporlama uygulaması da hızlı bir ivme ile öne çıkmaktadır. Bu raporlama yapılanması ve gelişimi içinde Türkiye uygulaması geride mi kalıyor?

Uluslararası literatür de bulguları destekler: Ball (2006) uygulamanın ülkeye göre kurumsal/politik farklılıklarla şekillendiğini, tek tip kural setinin tek tip raporlama üretmediğini söylüyor; Ding vd. (2007) ise yerel standartlardaki boşlukların şeffaflığı azalttığını gösteriyor. Vergi otoritesinin muhasebeye yön verdiği (vergisel uyumun baskın olduğu) ülkelerde bu iki etki kesiştiği için IFRS’nin şeffaflık ve karşılaştırılabilirlik faydaları daralır; uygulama gücü zayıf ve vergiye endeksli alanlarda “yokluk/uyuşmazlık” artar, bilgi kalitesi düşer.

6. SONUÇ

Prometheus’un ateşi bilgiyi ve ilerlemeyi simgeler. Türkiye’de muhasebenin vergiye indirgenmiş ya da vergi uygulamaları ile şekillendirilmiş hali ise bu ateşi sönmölemekte; paydaşların

ihtiyaç duyduğu Şeffaf, karşılaştırılabilir ve karar almaya elverişli bilgi akıŐını zayıflatmaktadır. Bu durum, bŧyŧk resimde bir raporlama belirsizliği de yaratmaktadır.

Sonuç olarak muhasebenin yalnızca matrah veya vergi hesaplamaya indirgenmesi yerine; paydaŐlara gŧvenilir, karşılaştırılabilir ve karar destekleyici bilgi ŧreten ve yeniye intibak eden bir sisteme evrilmesi gereklidir.

KAYNAKÇA

Ball, R. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS): Pros and cons for investors. *Accounting and Business Research*, 36(sup1), 5–27.

Ding, Y., Hope, O.-K., Jeanjean, T., & Stolowy, H. (2007). Differences between domestic accounting standards and IAS: Measurement, determinants and implications. *Journal of Accounting and Public Policy*, 26(1), 1–38.

Doğan, A. (2018). Bŧyŧk ve Orta Boy İŐletmeler için Finansal Raporlama Standardı ile VUK/MSUGT KarŐılaŐtırmaları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (80), 115–132.
<https://doi.org/10.25095/mufad.465915>

Nisbett, R. E. (2005). DŧŐŧncenin Coğrafyası. Varlık Yayınları.

Sears, K. (2014). Mitoloji 101. Say Yayınları.